

สรุป ปัญหาและข้อเสนอแนะ

สรุป

ทานตะวันเป็นพืชน้ำมันที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของโลกพืชหนึ่ง แทบทุกส่วนของทานตะวันสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หมด ทั้งทางด้านโภชนาการและอุตสาหกรรม ในน้ำมันทานตะวันประกอบด้วยกรดไขมันชนิดไม่อิ่มตัว ซึ่งย่อยง่ายและไม่สะสมในร่างกายมี วิตามิน เอ ดี อี และเค กากที่เหลือจากการสกัดน้ำมันสามารถนำไปใช้เป็นอาหารสัตว์ น้ำมันทานตะวันนอกจากจะใช้บริโภคในรูปของน้ำมันสลัด และปรุงอาหารแล้ว ยังนิยมใช้ในอุตสาหกรรมทำเนยเทียม สบู่ สีสีน้ำมันชักเงา

ทานตะวันสามารถปลูกได้ในหลายสภาพพื้นที่ แม้กระทั่งในพื้นที่แห้งแล้ง ปริมาณฝนน้อย สิ่งที่เหมาะสมที่จะปลูกปลายฤดูฝนหลังจากเก็บเกี่ยวพืชหลักแล้ว วิธีการปลูก และการดูแลรักษาไม่ยุ่งยาก มีอายุการปลูกประมาณ 90-120 วัน สำหรับประเทศไทย ทานตะวันยังเป็นพืชใหม่ในแง่ของการปลูกในเชิงการค้า เพื่อเป็นวัตถุดิบในการสกัดน้ำมันพืช โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรร่วมกับบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง ได้เริ่มจัดทำโครงการส่งเสริมการปลูกทานตะวันที่จังหวัดลพบุรีและสระบุรี ในปีการเพาะปลูก 2529/30 นี้เป็นปีแรก การดำเนินงานของโครงการเป็นระบบครบวงจรกล่าวคือ ให้สินเชื่อในอัตราดอกเบี้ยต่ำ สัตหีบปล้นภัยการผลิต ให้ความรู้ทางด้านวิชาการแก่เกษตรกร และรับซื้อผลผลิตในราคาประกันขั้นต่ำ ซึ่งกำหนดไว้ล่วงหน้าก่อนฤดูกาลผลิต

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตเมล็ดทานตะวัน ได้ข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจและออกแบบสอบถามเกษตรกรผู้ปลูกทานตะวัน จำนวน 66 ตัวอย่าง ในอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี อันเป็นแหล่งผลิตที่สำคัญ ในปีการเพาะปลูก 2529/30 โดยแบ่งฟาร์มออกเป็น 3 ขนาด คือ ฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูก 1-5 ไร่ 6-10 ไร่ และมากกว่า 10 ไร่ ตามลำดับ

ผลจากการศึกษา พบว่า ปีการเพาะปลูก 2529/30 เกษตรกรในฟาร์มขนาดเล็ก มีพื้นที่เพาะปลูกทานตะวันเฉลี่ย 4.54 ไร่ ต่อครัวเรือน ได้ผลผลิตเมล็ดทานตะวันเฉลี่ยไร่ละ

190.33 กิโลกรัม ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยกิโลกรัมละ 5.04 บาท หรือเฉลี่ยไร่ละ 959.89 บาท
 ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 5 บาท ทำให้มีรายได้เฉลี่ยไร่ละ 951.65 บาท เกษตรกร
 ในฟาร์มขนาดกลาง มีพื้นที่เพาะปลูกทานตะวันเฉลี่ย 9.41 ไร่ต่อครัวเรือน ได้ผลผลิตเมล็ด
 ทานตะวันเฉลี่ยไร่ละ 174.52 กิโลกรัม ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยกิโลกรัมละ 5.04 บาท หรือเฉลี่ยไร
 ละ 879.15 บาท ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 5 บาท ทำให้มีรายได้เฉลี่ยไร่ละ
 872.60 บาท ส่วนเกษตรกรในฟาร์มขนาดใหญ่ มีพื้นที่เพาะปลูกทานตะวันเฉลี่ย 21.55 ไร่ต่อ
 ครัวเรือน ได้ผลผลิตเมล็ดทานตะวันเฉลี่ยไร่ละ 161.85 กิโลกรัม ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยกิโลกรัม
 ละ 4.80 บาท หรือเฉลี่ยไร่ละ 776.19 บาท ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 5 บาท
 ทำให้มีรายได้เฉลี่ยไร่ละ 809.25 บาท

ต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวันของฟาร์มทั้งสามขนาด ประกอบไปด้วยต้นทุนผันแปร และ
 ต้นทุนคงที่ ต้นทุนผันแปรประกอบด้วย ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว ค่าวัสดุการเกษตร ค่าใช้จ่าย
 อื่นซึ่งได้แก่ ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร ค่าขนส่ง และดอกเบี้ยเงินกู้ ส่วนต้นทุนคงที่ประกอบด้วย
 ค่าใช้ที่ดิน และค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร ต้นทุนการผลิตของฟาร์มขนาดเล็กประกอบด้วย ต้นทุน
 ผันแปรและต้นทุนคงที่ร้อยละ 82.56 และ 17.44 ของต้นทุนการผลิตทั้งสิ้นตามลำดับ ต้นทุนผันแปร
 ประกอบด้วย ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว ค่าวัสดุการเกษตร และค่าใช้จ่ายอื่น ร้อยละ 39.57
 37.75 และ 5.24 ของต้นทุนการผลิตทั้งสิ้นตามลำดับ ต้นทุนคงที่ประกอบด้วย ค่าใช้ที่ดินและค่า
 เสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร ร้อยละ 13.89 และ 3.55 ของต้นทุนการผลิตทั้งสิ้นตามลำดับ ต้นทุน
 การผลิตของฟาร์มขนาดกลางประกอบด้วย ต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ ร้อยละ 79.84 และ 20.16
 ของต้นทุนการผลิตทั้งสิ้นตามลำดับ ต้นทุนผันแปรประกอบด้วย ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว ค่า
 วัสดุการเกษตร และค่าใช้จ่ายอื่น ร้อยละ 32.86 41.50 และ 5.48 ของต้นทุนการผลิตทั้งสิ้นตาม
 ลำดับ ต้นทุนคงที่ประกอบด้วย ค่าใช้ที่ดิน และค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร ร้อยละ 15.32 และ
 4.84 ของต้นทุนการผลิตทั้งสิ้นตามลำดับ และต้นทุนการผลิตของฟาร์มขนาดใหญ่ประกอบด้วย ต้นทุน
 ผันแปรและต้นทุนคงที่ ร้อยละ 79.43 และ 20.57 ของต้นทุนการผลิตทั้งสิ้นตามลำดับ ต้นทุนผันแปร
 ประกอบด้วย ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว ค่าวัสดุการเกษตร และค่าใช้จ่ายอื่น ร้อยละ 31.13
 43.21 และ 5.09 ของต้นทุนการผลิตทั้งสิ้นตามลำดับ ต้นทุนคงที่ประกอบด้วย ค่าใช้ที่ดิน และ
 ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร ร้อยละ 17.18 และ 3.39 ของต้นทุนการผลิตทั้งสิ้น ตามลำดับ

จากการวิเคราะห์ผลตอบแทนในการผลิตเมล็ดทานตะวัน พบว่าฟาร์มทั้งสามขนาดมีผล
 ตอบแทนจากการผลิตดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ทางด้านรายได้-ค่าใช้จ่าย เป็นการวิเคราะห์ถึงความสามารถในการได้มาซึ่งรายได้ที่จะเพียงพอต่อการชดเชยค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ถ้าไรจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงมากน้อยเพียงใด ถ้ารายได้เปลี่ยนไปและเกษตรกรจะสามารถปรับปรุงค่าใช้จ่ายส่วนใดได้บ้าง ซึ่งสูตรที่ใช้ในการคำนวณ ได้แก่ อัตราส่วนค่าใช้จ่ายผันแปรต่อรายได้รวม อัตราส่วนค่าใช้จ่ายคงที่ต่อรายได้รวม อัตราส่วนค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการผลิตต่อรายได้รวม และอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อรายได้รวม ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า การผลิตเมล็ดทานตะวันในฟาร์มขนาดเล็ก มีอัตราส่วนเท่ากับ 0.83 0.18 1.01 และ -0.01 ตามลำดับ ส่วนการผลิตเมล็ดทานตะวันในฟาร์มขนาดกลาง มีอัตราส่วน 0.81 0.20 1.01 และ -0.01 ตามลำดับ และฟาร์มขนาดใหญ่ มีอัตราส่วน 0.76 0.20 0.96 และ 0.04 ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์รายได้-ค่าใช้จ่ายในแง่การลงทุนของเกษตรกร เป็นการพิจารณาถึงกำไรที่เปลี่ยนไปตามประเภทของค่าใช้จ่าย คือ ค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นต้นทุนเงินสด เรียกว่า กำไรที่เป็นเงินสด และค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการผลิตยกเว้นต้นทุนแรงงานของเกษตรกร เรียกว่า กำไรที่เกิดขึ้นเสมือนเกษตรกรว่างงาน โดยการผลิตเมล็ดทานตะวันในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีกำไรที่เป็นเงินสดเฉลี่ยไร่ละ 378.13 บาท 237.72 บาท และ 233.77 บาท ตามลำดับ คิดเป็นอัตรากำไรที่เป็นเงินสดต่อค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นต้นทุนเงินสดเท่ากับ ร้อยละ 65.93 37.44 และ 40.62 ตามลำดับ ส่วนกำไรที่เกิดขึ้นเสมือนเกษตรกรว่างงานของฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เฉลี่ยไร่ละ 210.77 บาท 97.26 บาท และ 93.81 บาท ตามลำดับ คิดเป็นอัตรากำไรเสมือนเกษตรกรว่างงานต่อค่าใช้จ่ายเสมือนเกษตรกรว่างงานเท่ากับ ร้อยละ 28.45 12.54 และ 13.12 ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์เชิงเศรษฐกิจ เป็นการวิเคราะห์โดยคำนึงถึงต้นทุนการผลิตทั้งหมดว่ามีผลทำให้เกิดกำไรสุทธิและกำไรส่วนเกินมากน้อยเพียงใด สูตรที่ใช้ในการคำนวณ คือ อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิต และอัตรากำไรส่วนเกินต่อต้นทุนการผลิต ซึ่งการผลิตเมล็ดทานตะวันในฟาร์มขนาดเล็กมีผลตอบแทนร้อยละ -0.86 และ 16.58 ตามลำดับ ฟาร์มขนาดกลางมีผลตอบแทนร้อยละ -0.75 และ 19.42 ตามลำดับ และฟาร์มขนาดใหญ่มีผลตอบแทนร้อยละ 4.26 และ 24.83 ตามลำดับ

4. การวิเคราะห์ในเชิงการคัดการฟาร์ม เป็นการวิเคราะห์ถึงกำไรที่ได้จากการลงทุนไปในค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายไปจริง เรียกว่า รายได้เหนือค่าใช้จ่ายที่แท้จริง ว่ามีมากน้อยเพียงใด เมื่อ

เทียบกับต้นทุนการผลิตทั้งหมด สูตรที่ใช้ในการคำนวณคือ อัตรารายได้เหนือค่าใช้จ่ายที่แท้จริงต่อต้นทุนการผลิต และอัตรารายได้เหนือค่าใช้จ่ายที่แท้จริงต่อค่าใช้จ่ายที่แท้จริง ซึ่งการผลิตเมล็ดทานตะวันในฟาร์มขนาดเล็กมีผลตอบแทนร้อยละ 35.85 และ 56.64 ตามลำดับ ฟาร์มขนาดกลาง มีผลตอบแทนร้อยละ 22.20 และ 28.81 ตามลำดับ และฟาร์มขนาดใหญ่มีผลตอบแทนร้อยละ 26.73 และ 34.47 ตามลำดับ

5. การวิเคราะห์ราคาคຸ້ມທຸນและผลผลิตคຸ້ມທຸນ เป็นการวิเคราะห์ถึงราคาผลผลิต และปริมาณผลผลิต ที่อย่างน้อยที่สุดเกษตรกรจะต้องขายให้ได้ จึงจะทำให้ไม่ขาดทุนหรือมีกำไรเท่ากับศูนย์ ซึ่งการผลิตเมล็ดทานตะวันในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีราคาคຸ້ມທຸນกิโลกรัมละ 5.04 บาท 5.04 บาท และ 4.80 บาท ตามลำดับ เมื่อเทียบกับราคาขายกิโลกรัมละ 5 บาท เกษตรกรในฟาร์มขนาดเล็กและขนาดกลางมีผลขาดทุน 0.04 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนฟาร์มขนาดใหญ่มีกำไร 0.20 บาทต่อกิโลกรัม และจากการวิเคราะห์ผลผลิตคຸ້ມທຸນ พบว่า ปริมาณผลผลิตเมล็ดทานตะวัน ณ จุดคຸ້ມທຸນของฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เท่ากับ 199.24 180.88 และ 134.16 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ ซึ่งเมื่อเทียบกับผลผลิตเฉลี่ยที่ได้รับจริงคือ 190.33 174.52 และ 161.85 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับแล้ว เกษตรกรในฟาร์มขนาดเล็กและขนาดกลางได้รับผลผลิตจริงต่ำกว่าปริมาณผลผลิตคຸ້ມທຸນเป็นจำนวน 8.91 และ 6.36 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ ส่วนฟาร์มขนาดใหญ่ได้รับผลผลิตจริงสูงกว่าจุดคຸ້ມທຸນ 27.69 กิโลกรัมต่อไร่

ผลของการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตเมล็ดทานตะวันข้างต้น อาจสรุปได้ว่าส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของต้นทุนการผลิตเมื่อพิจารณาโดยเฉลี่ย คือ ค่าวัสดุการเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่ ได้แก่ ค่าปุ๋ย และค่าเมล็ดพันธุ์ รองลงมาคือค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว หากพิจารณาต้นทุนการผลิตแยกตามขนาดของฟาร์มแล้ว ฟาร์มขนาดใหญ่ ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูกมากกว่า 10 ไร่ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่ำสุด นอกจากนี้ฟาร์มขนาดใหญ่ยังให้ผลตอบแทนในการผลิตเมล็ดทานตะวันสูงที่สุดในแง่ของนักลงทุน แต่ถ้าพิจารณาในฐานะของเกษตรกรที่มีเงินทุนน้อย และต้องการใช้ปัจจัยการผลิตของตนเองที่มีอยู่ เพื่อก่อให้เกิดรายได้ในช่วงเวลาที่ว่างเว้นจากการปลูกพืชหลักแล้ว ก็อาจจะเลือกลงทุนในฟาร์มขนาดเล็ก ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูก 1-5 ไร่ ถึงแม้จะมีอัตรากำไรสุทธิต่อรายได้รวมและอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตดีดลบ ตลอดจนราคาขายและปริมาณผลผลิตที่ได้รับต่ำกว่าราคาคຸ້ມທຸນและผลผลิตคຸ້ມທຸນ แต่ก็ยังคงมีกำไรส่วนเกินและกำไรที่เป็นเงินสด หากสามารถควบคุมต้นทุนค่าแรงงานได้ โดยไม่ทำให้ผลผลิตลดลง ก็จะก่อให้เกิดผลตอบแทนในอัตราที่เป็นบวกได้

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาต้นทุน และผลตอบแทนในการผลิตเมล็ดทานตะวัน พบว่ามีปัญหาต่าง ๆ ซึ่งพอจะสรุปปัญหา พร้อมทั้งข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านการผลิต

1.1 ปัจจัยการผลิต ที่สำคัญได้แก่ เมล็ดพันธุ์ และปุ๋ย มีราคาแพง โดยเฉพาะเมล็ดพันธุ์ ซึ่งในขณะนี้เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ปลูกในเชิงการค้า มีจำกัดเพียงพันธุ์เดียว คือ พันธุ์ลูกผสมแปซิฟิก 33 (HYSUN 33) ซึ่งอาจทำให้เกิดการผูกขาดในแง่ของผู้นำเข้าและราคา และเมล็ดพันธุ์ลูกผสมดังกล่าวต้องนำเข้าจากต่างประเทศ เมื่อปลูกแล้วเกษตรกรไม่สามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้เป็นพันธุ์ปลูกในรุ่นต่อ ๆ ไปได้ เพราะจะทำให้ผลผลิตลดลง จึงต้องสั่งซื้อเมล็ดพันธุ์ใหม่ทุกครั้งทีปลูก

1.2 ต้นทุนการผลิต จากการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวัน พบว่า ต้นทุนการผลิตที่สำคัญที่สุดคือ ค่าวัสดุการเกษตร รองลงมาได้แก่ ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว ค่าวัสดุการเกษตรส่วนใหญ่เป็นค่าปุ๋ย และเมล็ดพันธุ์ เนื่องจากใช้ในปริมาณมากและมีราคาแพง ซึ่งเป็นปัญหาสืบเนื่องมาจากข้อ 1.1 จึงทำให้ต้นทุนในส่วนนี้สูง หากเกษตรกรสามารถซื้อปุ๋ยและเมล็ดพันธุ์ในราคาที่ต่ำลง ก็จะช่วยลดต้นทุนการผลิตไปได้ส่วนหนึ่ง สำหรับค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยวนั้น จากการสำรวจพบว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมด คือร้อยละ 92.42 ปลูกทานตะวันเป็นปีแรก จึงทำให้ขาดประสบการณ์และความชำนาญในการปลูก การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยวผลผลิต นอกจากนี้ในฟาร์มขนาดเล็ก ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูก 1-5 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนที่ว่างอยู่ทั้งหมด ช่วยในการปลูกทานตะวัน โดยไม่คำนึงถึงขนาดของพื้นที่เพาะปลูก ทำให้มีการใช้แรงงานมากเกินไปจนความจำเป็น สาเหตุเหล่านี้ทำให้มีการใช้แรงงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เป็นผลให้ต้นทุนการผลิตส่วนที่เป็นค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยวสูง

1.3 เทคนิคการผลิต ในต่างประเทศที่มีการปลูกทานตะวัน เป็นพืชเศรษฐกิจ เช่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ได้มีการศึกษาค้นคว้า และวิจัยเกี่ยวกับทานตะวันกันมาก เพื่อนำเทคโนโลยีแผนใหม่และระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในระบบการผลิต ทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิตต่อไร่ แต่สำหรับในประเทศไทยนั้น ทานตะวันยังเป็นพืชที่ค่อนข้างใหม่ในแง่ของการผลิตในเชิงการค้า เพื่อเป็นวัตถุดิบใช้สกัดน้ำมันพืช ปัจจุบันยังไม่มีข้อมูล และผลงานวิจัยที่เด่นชัดเกี่ยวกับทานตะวัน ทั้งในด้านของการทดสอบพันธุ์ วิธีการเกษตรกรรม การบำรุงรักษา ปัญหา เรื่อง โรคพืชและแมลง ตลอดจนช่องทางที่ที่เหมาะสมในการขยายพื้นที่ปลูก เกษตรกรยังขาดความรู้

ความเข้าใจในด้านวิชาการเกี่ยวกับเทคนิคการผลิตที่ถูกต้อง และเหมาะสมสำหรับประเทศไทย ผลผลิตที่ได้จึงอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ในขณะที่ต้นทุนการผลิตสูง เมื่อเทียบกับประเทศที่มีการนำเทคโนโลยี มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ผลผลิตต่อไร่ต่ำ จากการสำรวจ พบว่า ผลผลิตต่อไร่ของเกษตรกรยังอยู่ใน เกณฑ์ต่ำ คือ เฉลี่ยไร่ละ 168.86 กิโลกรัม ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรปลูกทานตะวันเป็นพืชรอง จึง ไม่มีการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร การเตรียมดิน การปลูก การปฏิบัติรักษา และการเก็บเกี่ยวยังไม่ ถูกต้องตามหลักวิชาการ เช่น บางรายไม่มีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช หรือ ใช้บ้างแต่น้อย ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ การเลือกช่วงเวลาปลูก และการใช้ระยะปลูกหรือจำนวน ต้นต่อไร่ที่ไม่เหมาะสม จึงเป็นเหตุให้เกษตรกรได้รับผลผลิตต่อไร่ต่ำ

1.5 คุณภาพของผลผลิต คุณภาพเมล็ดทานตะวันที่ได้ของเกษตรกรยังไม่ได้ มาตรฐานตามที่ตลาดต้องการ กล่าวคือ ปริมาณน้ำมันในเมล็ดต่ำ เมล็ดลีบ เสีย ช้ำ และมีสิ่งเจือปน มาก การที่เปอร์เซ็นต์น้ำมันของทานตะวันปลูกในประเทศไทยยังอยู่ในระดับต่ำ อาจเป็นเพราะ อุณหภูมิช่วงที่อยู่ในระยะสังเคราะห์น้ำมันสูงกว่า 35 องศาเซลเซียส และช่วงแสงสว่างต่อวันน้อยกว่า ประเทศเขตอบอุ่น ซึ่งทำให้การสะสมน้ำมันในเมล็ดมีได้ต่ำกว่าพวกที่ปลูกในเขตอบอุ่น ในดินที่มี ไนโตรเจนสูงหรือฝนตกชุกเกินไปก็มีผลทำให้เปอร์เซ็นต์น้ำมันต่ำ สำหรับปัญหาเมล็ดลีบนั้น อาจมี สาเหตุมาจากการที่ฝนตกชุกตลอดระยะดอกบาน ทำให้ไม่สามารถมีการถ่ายละอองเกสรได้ สภาพ ความแห้งแล้งของอากาศในช่วงผลมเกสร และช่วงกำลังสร้างเมล็ด การขาดธาตุอาหารในระยะ ดอกบาน การขาดแมลงช่วยในการผสมเกสรก็เป็นสาเหตุที่ทำให้เมล็ดลีบ แต่อาจมีผลไม่มากสำหรับ ทานตะวันพันธุ์ลูกผสม เพราะเป็นพันธุ์ที่มีความสามารถในการผสมตัวเองสูง นอกจากนี้การเก็บ เกี่ยว การสีหรือนวด และการเก็บรักษาเมล็ดที่ไม่ถูกต้อง สาเหตุเหล่านี้มีผลทำให้เมล็ดเสีย ช้ำ และมีสิ่งเจือปนมาก

1.6 ปัญหาอื่น ๆ อัตราเสี่ยงต่อสภาพดินฟ้าอากาศของเกษตรกรมีเปอร์เซ็นต์สูง โดยเฉพาะแหล่งผลิตที่สำคัญ คือ อําเภอพัฒนานิคคม จังหวัดลพบุรี ซึ่งเกษตรกรปลูกทานตะวันใน ที่ ดอนต้องอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติ จึงต้องประสบปัญหาภัยธรรมชาติอยู่เสมอ เช่น ฝนแล้ง

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานของราชการที่เกี่ยวข้อง ควรทำการศึกษา และทดสอบพันธุ์ ว่าทานตะวัน พันธุ์ใดที่ให้ผลผลิตสูง มีความต้านทานโรคสูง เพื่อใช้ในการขยายพื้นที่ปลูก และจะปลูกได้ในท้องที่ใดจึง จะเหมาะสม และหากสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์เองได้ โดยไม่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ก็จะช่วยให้

ไม่ต้องเสียเงินตราต่างประเทศ และเกษตรกรสามารถซื้อเมล็ดพันธุ์ได้ในราคาต่ำลง นอกจากนี้ควรเร่งรัดในการผลิตปัจจัยการผลิตอื่น ๆ เช่น ปุ๋ย สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยอาจส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินธุรกิจผลิต ตลอดจนกระจายปัจจัยการผลิตเหล่านี้ให้ถึงมือเกษตรกรในราคายุติธรรม และทันกับเวลาที่ต้องการ

2. ส่งเสริมให้มีการค้นคว้า วิจัย เกี่ยวกับงานประจำวัน ทั้งในด้านของวิธีการเกษตรกรรม การปฏิบัติรักษา การเก็บเกี่ยว ปัญหาเรื่องโรคพืชและแมลง เพื่อปรับปรุงเทคนิคการผลิต ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และภูมิอากาศของประเทศไทย

3. เจ้าหน้าที่การเกษตรในระดับจังหวัดและท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดกับเกษตรกรควรชักจูงให้เกษตรกรมีวิธีการเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษา การใช้ปุ๋ยและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้อง เพราะเกษตรกรไม่เข้าใจในการปฏิบัติตามที่ได้แนะนำและเห็นว่าจะไม่ได้ผลคุ้มกับที่ลงทุน โดยควรจัดอบรมให้คำแนะนำวิธีการใช้ปุ๋ยเคมี การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช วิธีการปลูก เพื่อให้เกิดความชำนาญและสามารถใช้แรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการดูแลรักษา วิธีการตาก และนวดดอกทานตะวัน การเก็บรักษาผลผลิตอย่างถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาเมล็ดลีบ เสีย ขึ้น และสิ่งเจือปนที่ติดไปกับเมล็ด เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด

4. เกษตรกรควรจะใช้แรงงานในครัวเรือนที่มีอยู่ให้มีจำนวนพอเหมาะกับขนาดของพื้นที่เพาะปลูก ซึ่งจะเป็นแนวทางในการลดต้นทุนการผลิตลงได้ ส่วนแรงงานที่เหลืออยู่ควรจะนำไปใช้ในการทำงานอื่นเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวอีกทางหนึ่ง

5. ควรสนับสนุนให้เกษตรกรใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตเมล็ดทานตะวัน เช่น การใช้ปุ๋ยเคมี การป้องกันกำจัดศัตรูพืช และการใช้เครื่องจักรกลต่าง ๆ เพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว โดยร่วมมือกับเอกชนในการให้ความรู้แก่เกษตรกร และสนับสนุนเกษตรกรให้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเพิ่มผลผลิต ทั้งนี้เพื่อให้มีผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น และต้นทุนการผลิตต่อกิโลกรัมจะลดลง

6. ควรส่งเสริมให้เกษตรกรทำการผลิตภายในฟาร์ม โดยการแนะนำการตัดระบบการปลูกพืช (cropping system) ในแหล่งพื้นที่ตอนที่ต้องอาศัยน้ำฝน โดยอาศัยระยะเวลาที่เหมาะสม (timing) กล่าวคือ ในต้นฤดูฝน ระยะเวลาเริ่มตัก เกษตรกรควรจะทำการเพาะปลูกพืชผลที่เป็นพืชหลัก และหลังจากการเก็บเกี่ยวพืชผลที่ปลูกในต้นฤดูฝนแล้ว ควรจะทำการเพาะปลูกทานตะวันเป็นพืชรุ่นที่สอง ในช่วงเดือนสิงหาคมถึงกันยายน เพื่อให้ปริมาณน้ำฝนเพียงพอต่อความต้องการของทานตะวัน

2. ปัญหาด้านการตลาด

2.1 ราคาจำหน่ายอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับต้นทุนการผลิต จากการวิเคราะห์ ต้นทุนการผลิตในบทที่ 3 ปรากฏว่าเกษตรกรในฟาร์มขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูก 1-5 ไร่ และ 6-10 ไร่ ตามลำดับ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยกิโลกรัมละ 5.04 บาท ในขณะที่ราคาขายกิโลกรัมละ 5 บาท จึงทำให้เกษตรกรในฟาร์มทั้งสองขนาดต้องประสบภาวะขาดทุน 0.04 บาทต่อกิโลกรัม และเมื่อพิจารณาต้นทุนการผลิตเฉลี่ยของฟาร์มทุกขนาด ซึ่งเท่ากับ 4.90 บาทต่อกิโลกรัม แล้วยังอยู่ในเกณฑ์สูง เมื่อเทียบกับราคาขาย

2.2 ปัญหาเกี่ยวกับตลาดน้ำมันพืช แม้ว่าผลผลิตของทานตะวันจะสามารถใช้เป็นวัตถุดิบป้อนโรงงานสกัดน้ำมันพืช ซึ่งมีการส่งผลิตเหลือและขาดแคลนวัตถุดิบในช่วงฤดูแล้ง แต่ปัจจุบัน ปรากฏว่าราคาน้ำมันพืชในตลาดโลกอยู่ในภาวะตกต่ำ และตลาดน้ำมันพืชในประเทศเองก็ค่อนข้างอึมครึม หากเกษตรกรมีการปลูกทานตะวันมาก อาจจะทำให้สร้างปัญหาน้ำมันพืชล้นตลาด ทำให้ปัญหาน้ำมันพืชในประเทศมีความรุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้คนไทยส่วนใหญ่มักจะบริโภคน้ำมันพืชโดยไม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าทางโภชนาการ จึงอาจทำให้น้ำมันทานตะวันที่ผลิตออกสู่ตลาด ไม่สามารถแข่งขันกับน้ำมันพืชอื่น ๆ ในด้านราคาได้ ถึงแม้จะมีคุณค่าทางโภชนาการสูงกว่า

ข้อเสนอแนะ

1. ควรส่งเสริมให้มีการนำผลผลิตของทานตะวันไปใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากอุตสาหกรรมน้ำมันพืช เช่น อุตสาหกรรมทำเนยเทียม สบู่ สีนํ้ามันช็อกโกแลต เป็นต้น
2. พยายามส่งเสริมตลาดอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ให้หันมาซื้อกากเมล็ดทานตะวัน ที่ผลิตได้ภายในประเทศ โดยรัฐบาลอาจจำกัดโควตาการนำเข้ากากถั่วเหลืองและกากเมล็ดทานตะวันให้มีปริมาณที่ลดลง
3. ประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคทราบถึงประโยชน์และคุณค่าทางโภชนาการของน้ำมันทานตะวัน
4. แนะนำเกษตรกรให้สนใจกับการที่จะเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น และพยายามลดต้นทุนการผลิตลง ซึ่งทำได้ง่ายกว่าการสนใจที่จะเพิ่มราคาขายให้สูงขึ้น เนื่องจากปัจจุบันราคาขายเมล็ดทานตะวันกิโลกรัมละ 5 บาทนั้น สูงกว่าราคาซื้อขายในตลาดโลกอยู่แล้ว หากมีการขยาย

พื้นที่ปลูกทานตะวันมากขึ้น ก็ยิ่งเป็นการยากที่จะเพิ่มราคาขายผลผลิต

ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการผลิตเมล็ดทานตะวันดังกล่าวข้างต้น หากได้รับการแก้ไข โดยความร่วมมือและประสานงานของทุกฝ่ายทั้งภาครัฐบาลและเอกชนอย่างจริงจัง และต่อเนื่องแล้ว ทานตะวันก็จะเป็นพืชอีกชนิดหนึ่งที่ไม่เพียงแต่มีความสวยงามเท่านั้น แต่ยังช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรได้เป็นอย่างดี และทำให้เกษตรกรมีทางเลือกในการผลิตมากขึ้น ซึ่งนั้นก็หมายถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการปลูกทานตะวัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย